

Joannes Paulus II viimased sõnad Kirikule

Pühapäeval, 4. aprillil – ainult tosin tundi pärast Püha Isa lahkumist meie keskelt – loeti Vatikani basiilikas pühitsetud Missal ette tema viimane läkitus:

Inimsoole, kes näib mõnikord olevat segaduses ja kurjuse, egoismi ja hirmu võimuses, pakub ülestõusnud Issand oma armu kingitust, mis andestab, lepitab ja avab hinge taas lootusele. Armastus on see, mis muudab südamed ja kingib rahu. Maailmal on väga, väga vaja Jumala halastust mõista ja vastu võtta. Püüdke näha Neitsi Maarja silmadega selle halastava armastuse tohutut müsteeriumi, mis hoovab Kristuse südamest!

(Originaaltekst: All'umanità, che talora sembra smarrita e dominata dal potere del male, dell'ego-ismo e della paura, il Signore risorto offre in dono il suo amore che perdona, riconcilia e riapre l'ani-mo alla speranza. E' amore che converte i cuori e dona la pace. Quanto bisogno ha il mondo di com-prendere e di accogliere la Divina Misericordia! Contemplate con gli occhi di Maria l'immenso mis-tero di questo amore misericordioso che scaturisce dal Cuore di Cristo!)

KOLM KOHTUMIST PÜHA ISAGA (vrd. Vaba Eestlane 27.9.1984 ja EPL 5.4.2005)

Igaveses Linnas 1979

Esimest korda nägin „poola paavsti“ ajaloolisel Peetri platsil 13. juunil, mil ta oli just naasnud Poolast. Oli päikesepaisteline pära-stlõuna ja üldaudientsi päev. Väljakule oli ehitatud tavaline audientsi-ringtee, mida ümbritsesid puust barjäärid. „Vana kalana“ läksin kohale tund aega varem (kell viis), et esireast mitte kaugele jääda.

Tol pära-stlõunal pani mind imestama üks ebatavaline vaatepilt: platsi mõlema pronksist hiigelkandelaabri otsa oli roninud noortekobaraid, midagi mitmekorruselise maja moodi. Positsioon oli ilmselt ebamugav, ent kolme tunni jooksul keegi alla ei tulnud. Ilm oli palav, aga kandelaabrite jalal vulises joogivesi. Noortel olid joogitopsid kaasas; need lasti nõõri otsas vette ja hiivati üles – et kord leitud kohta mitte käest lasta. Sealt oli muidugi parim vaade kogu audientsile: kaameraid ulatati käest kätte kõige ülemistele.

Minul hakkas kahju, et ei olnud ise kaamerat kaasa võtnud: need kaks noortekobarat olid ju sugestiivne pilt õige ebatavalisest vaimustusest, mida itaalia noored tundsid „muulasest paavsti“ – *il papa straniero* – vastu. Jah, vaimustus; see oli mu esimene mulje „poola paavstist,“ mida kogesin juba tund aega varem kui teda ennast näha sain. Sama kordus aastat viis hiljem Canadas.

Aastal 1979 ei olnud veel keegi paavsti püstolimärklauaks võtnud ning Püha Isa sõitis ringi päris tavalises lahtises autos – esiteks piki barjääride üht külge, siis teistpidi tagasi. Tekkis mulje, et ta rääkis kõigiga, võttis vastu kirju ja kingitusi ning kallistas temale ulatatud lapsi. Kogu pilt oli üks suur perekonnapidu, mida raamis Bernini võimas sammaskäik.

Torontos 1984

14. septembril oli kogu Toronto peapiiskopkonna vaimulike perel – peale minu veel tuhatkond meest – kokkusaamine oma ülemkarjasega. Nüüd aga oli asi võrratult keerulisem kui enne atentaati: kõik pidid olema katedraalis enne kella kahte, poolteist tundi enne paavsti saabumist. Ent juba vaimulikkonna saabumise ajal istus kiriku ees ratastoolis üks vanem daam, taskutelekas peos. Küllap jälgis tähtsa külalise igat sammu.

Paavsti saabudes kõlas selleks puhuks komponeeritud muusika, järgnesid ovatsioonid (*Viva il Papa!* Toronto arvukatelt itaallastelt) ja väljasirutatud käed piki punast vaipa – täpselt nagu toona Roomas. Seesama vaimustus, mis 1979. a. üldaudientsil.

Minu õpilaste hulgas oli tollal kaks poolakat. Katedraalist suundusin koos nendega rahvusrallile ühel Toronto staadionil, kuhu oli saabunud teiste hulgas 40 bussi Chicagost, 'suurimast poola linnast'. Seal valitses täielik rahvapeo õhkkond; kauget külalist oodates lauldi – muidugi poola keeles ja peast. Ja ikka vaimulikke laule. Tahtmatult esitasin enesele küsimuse: kas meie, eestlased, oskame nii peast? Mina küll mitte.

Paavsti kõne rõhutas eriti „ristisõja” väljakuulutamist inimõiguste eest, mis tv-uudistes üllataval kombel enam esile ei tulnud. Kõne oli muidugi poola keeles, mida ma ei valda, kuid aru sain siiski igast sõnast: sõnavara oli ju rahvusvaheline, hääldamine üliselge.

Kõrgele külalisele pakuti rikkalik eeskava: „Parem kui Poolas!” ütles paavst rahva-tantsijaile naljatoonis, olgugi et pakutu pidi teda kenakesti väsitama. Tõusiski püsti ja tahtis minekut teha, kuid ei lastud: rahvas alustas ühislaulu, paavst laulis kaasa. Siis jälle ovatsioonid ja ilutulestiku kärgatused, mis võistlesid ümberringi müristava kõuega. Siiski – kas just Püha Isa sidemete pärast ‘seal üleval’ või muidu: piiskagi me ei saanud.

Ent öösel sadas kõvasti ning järgmise hommiku paavstimissa toimus ülimärjal platsil – muidu oleks Downsviiew lennuväljale küll oma miljon inimest kokku tulnud. Ooteaja lühendamiseks tuli valjuhääldajamuusikat – ka *Ridi, pagliaccio!* Milline kontrast eilsega!

Kuid kui päike Püha Isa kopteri maabudes paistma hakkas, oskasid ka vilu ilma kiuste kohalejõudnud mitu-setusada tuhat inimest oma rökkamisega minu kõrvad lukku panna. Kui *popemobile* tegi auringi ümber kõrge, püramiidikujulise altari, ei saanud ma ühtegi korralikku fotot teha, sest ikka juhtus mõni kõrgele tõstetud käsi ette. Unustamatult jääb meelde pilt, kuidas tuul tahtis Püha Isa püramiidi otsast nagu lendu tõsta ja ta paistis nagu pilvedes hõljuvat. Meeldejääv oli ka paavstimissa – eriti küll selle poolest, et armulaua jagamine uppus sõna tõsisel mõttes mudasse.

Minu arust sai Canada sellest külaskäigust midagi hoopis erilist: tõuke iseenese üle järelemõtlemiseks. „Ei, paavst on tore mees,” pajatas mulle üks kaasmaalane, „ütleb ausalt, mida ta mõtleb, ei katsu oma seisukohta sulle peale suruda. Niisuguste meestega on hea asju ajada.” Meediarahvas tegi tublisti tööd ja tõi Püha Isa sõnumi – mis oli kohati väljakutse – kogu rahva teadvusse.

Meie, armulaua jagajate-vaimulike „tööpäev” kestis kaheksa ja pool tundi, kuid väsimusega koos viisime kaasa tubli annuse vaimustust. Järgnevatel päevadel tundsin lausa käegakatsutavat „elujõu” ja pealehakkamise tõusu. Nii et üldmuljeks jällegi vaimustust.

Tallinnas 1993

Kolmas kohtumine pole esimese kahega võrreldav: vahepeal oli Joannes Paulus võtnud eesti keele tunde! Kuigi kaugelt tähtsam oli tema toetusel toimetunud ateismiimpeeriumi lagundamine – Lech Walesa, Gorbatšovi visiit võitjale jne jne Aga tühja meil neist või Honorius Kolmandast, kes asutas paavstliku protektoraadi nimega Estonia: ikkagi esimene paavst, kes tuli isiklikult Maarjamaad külastama! Ja rääkis meiega eesti keeles!

10. septembril oli Kadriorus, Vatikani saatkonna majas kaetud paavstlik lõunalaud kümnele, kuhu mahtus ära kogu tolaaegne eesti soost katoliiklik vaimulikkond: isad Rein, Väino ja Vello. Käis elav keskustelu, kõnekeelteks inglise ja itaalia. Külaline küsitles meid kõiki. Kuid isa Guy, kes oli istunud paavstilauas ka ainult aastat neli tagasi Helsingis, lausus: „Ei tundnud teda enam ära!” Jah, ‘spordipaavst’ oli nüüd juba 73 ja nn paremad aastad selja taga, ent ikka veel õhkus temast palju elujõudu. See tuli ilmsiks eriti Raekoja platsil peetud Missa lõpus, kui külaline pidas kõne „mida polnud kavas”.

Paavsti sõnavõtted olid ju ette paika pandud, tõlked-kokkuvõtted pressile välja jagatud, reporterid küllap juba oma ülevaateid kirjutamas – ja paavst peab veel ühe kõne! Ning millest veel: uuest Euroopast – kus suuremad rahvad ei tohiks enam rõhuda vähemaid, vaid peaksid nende õigusi austama! Aga just see kõne – kõrge külalise sõnutsi *kokkuvõtte sellest pastoraalvisiidist, mille jumalik ettehooldus on võimaldanud mul teha Leetu, Lätisse ja Eestisse* – ei pääsenud maailmameediasse. Meil ilmus see sõnavõtt õnneks kohe, samuti kõik muud Tema Pühaduse pöördumised Maarjamaal (vt *KE* nr. 10). Soovitaksin kõigil neid nüüd uuesti lugeda!

Jälg

Eestlane arvab, et *mees peab jätkma jälje*. Selle mehe puhul pole kahtlust, et tema jälgi on täis terve maailm. Kellele meeldivaid, kellele mitte – ennustan, et õige varsti ilmub hulgaliselt hinnanguid Joannes Pauluse tegude ja tegematajätmistele kohta. (Eesti kirja-meeste õpetust, et eesnime tuleb ikka kirjutada ahh-tähega, ei teinud ta näiteks kuulmagi, vaid kirjutas surmani *Joannes*.) Igatahes on neid jälgi nii palju, et ähvardavad hindaja ära väsitada. Eks nad siis ehk piirdu jõukohase hulgaga.

Pole parata: *minule* meenuvad kõigepealt need veerandsaja aasta tagused noorte-kobarad. Ka 1994 Manilas peetud noortepäevad, kuhu kogunes neli miljonit osalejat. 1997 kutsus Joannes Paulus noored Pariisi: sinna tuli terve miljon. Kes oleks võinud seda arvata? Aga minule annavad nad tulevikulootust. Muu hulgas.

Mehine jälg.

Joannes Paulus II kuus eestikeelset kõnet

Kümnetunnise visiidi jooksul jõudis Püha Isa tervelt kuus korda maakeeles sõna võtta:

- saabumistervitus meie presidendile ja rahvale lennuväljal;
- tervitus Maarjamaa katoliiklastele Peeter-Pauli kirikus;
- tervitus ja kingitus (armulauakarikas) Eesti kristlastele Niguliste kirikus;
- tervitus ja sõnum Eesti kultuuri- ja teadusnimestele presidendilossis;
- jutlus Raekoja platsil peetud Armulauateenistusel;
- lahkumistervitus Maarjamaa rahvale lennuväljal.

Püha Missa lõpus pöördus paavst veel seitsmendatki korda meie poole – improviseeritud kõnega itaalia keeles, mida jälgisime tõlkes. Külaskäigu kokkuvõtte ja kõik kõned talletas *Kiriku Elu* 10/1993, külalise lühielulugu ilmus eelmises numbris. Neli kõnet, sõnum kultuurirahvale ning lühiläkitus lennukist (koos kahe president Lennart Meri sõnavõtuga) ilmusid eraldi raamatukesena *Tema Pühadus Johannes Paulus II Eestis* Vabariigi Presidendi Kantselei toimetusel kohe pärast külaskäiku (tekstid eesti ja inglise keeles).

Püha Isa isiksust vahendavad ehk kõige paremini tema kirjalikud vastused ühe ajakirjaniku küsimustele aastast 1994, mis ilmusid raamatuna a. 2001: *Üle lootuse läve*. Ent maa-keeles on meil olemas ka tema õpetuskirju:

- entsüklika *Centesimus annus* (Sajas aasta – Kiriku sotsiaaldoktriini kohta);
- entsüklika *Ecclesia de Eucharistia* (Kirik Armulauast – Armulaud Kiriku elus);
- kiri perekondadele (perekonna-aasta puhul, 1994);
- ettepanekuid Roosipärjapalve asjus (2002),
- Armulaua-aasta ringkiri *Mane nobiscum, Domine* (Jää meiega, Issand, 2004);
- tervitus Eesti Ap. Administraatorile Administratuuri 80. aastapäevaks (2004);
- läkitus 2005. a. paastuajaks (tekstid vt www.katoliku.ee).

Jumal õnnistagu Eestit ja kõiki tema lapsi!

Püha Isa lahkumissõnad lennuväljal

TEATEID

EESTI KATOLIIKLASED SAAVAD OMA PIISKOPI

Üks Joannes Paulus II viimastest karjasekorraldustest oli uue, Eestis resideeriva apostelliku administraatori ametissenimetamine. 1. aprillil tegi *L'Osservatore Romano* teatavaks, et uueks administraatoriks on nimetatud msgr. **Philippe Jourdan**, kes saab ka piiskopipühitsuse.